

Hunanasesiad o arfer da

Mae'r atodiad hwn yn darparu adolygiad lefel uchel sy'n ymgorffori'r egwyddorion allweddol a nodir yn Natganiad Safbwynt CIPFA a chyhoeddiad CIPFA "*Audit Committees: Practical Guidance for Local Authorities*". Pan fo gan bwyllgor archwilio lefel uchel o berfformiad yn erbyn yr egwyddorion arfer da, mae'n ddangosydd bod y pwyllgor wedi'i seilio'n gadarn ac yn meddu ar aelodaeth wybodus. Dyma'r ffactorau hanfodol wrth ddatblygu pwyllgor archwilio effeithiol.

Dylid defnyddio hunanasesiad rheolaidd i gefnogi cynllunio rhaglen waith y pwyllgor archwilio a chynlluniau hyfforddi. Bydd hefyd yn llywio'r adroddiad blynyddol.

Mae 40 cwestiwn / is-gwestiynau fel a ganlyn:

Ddim yn cydymffurfio (Angen gwelliant mawr)	0
Cydymffurfio'n rhannol a maint y gwelliant sydd ei angen:	
Gwelliant sylweddol	1
Gwella cymedrol	2
Mân welliant	3
Cydymffurfio'n llawn (Nid oes angen unrhyw welliant pellach)	5

Y sgôr uchaf posibl yw 200 (40 cwestiwn/is-gwestiynau wedi'u lluosu â phump).

Cwestiynau arfer da

Pwrpas pwyllgor archwilio a llywodraethu

- 1 A oes gan yr awdurdod bwyllgor archwilio penodedig nad yw'n cael ei gyfuno â swyddogaethau eraill (e.e. safonau, moeseg, craffu)?
- 2 A yw'r pwyllgor archwilio yn adrodd yn uniongyrchol i'r corff llywodraethu (PCC a'r prif gwnstabl/cyngor llawn/awdurdod tân llawn, ac ati)?
- 3 A yw'r pwyllgor wedi cynnal ei rôl gynghori drwy beidio â chymryd unrhyw bwerau penderfynu?
- 4 A yw'r cylch gorchwyl yn nodi'n glir bwrpas y pwyllgor yn unol â Datganiad Safbwynt 2022 CIPFA?
- 5 A oes gan bawb sy'n gyfrifol am lywodraethu ac mewn rolau arweinyddiaeth ddealltwriaeth dda o rôl a phwrpas y pwyllgor?
- 6 A yw'r pwyllgor archwilio yn cynyddu materion a phryderon yn brydlon i'r rhai mewn rolau llywodraethu ac arweinyddiaeth?
- 7 A yw'r corff llywodraethu yn dwyn y pwyllgor archwilio i gyfrif am ei berfformiad bob blwyddyn o leiaf?

- 8 A yw'r pwyllgor yn cyhoeddi adroddiad blynyddol yn unol â chanllawiau 2022, gan gynnwys:
- Cydymffurfio â Datganiad Safbwynt CIPFA 2022
 - canlyniadau'r gwerthusiad blynyddol, y gwaith datblygu a wnaed a gwelliannau arfaethedig
 - Sut mae wedi cyflawni ei gylch gorchwyl a'r materion allweddol a waethygyd yn y flwyddyn?

Swyddogaethau'r pwyllgor

- 9 A yw cylch gorchwyl y pwyllgor yn mynd i'r afael yn benodol â'r holl feysydd craidd a nodwyd yn Natganiad Safbwynt CIPFA fel a ganlyn?

Trefniadau llywodraethu

Trefniadau rheoli risg

Trefniadau rheoli mewnol, gan gynnwys:

- Rheolaeth Ariannol
- Gwerth am arian
- moeseg a safonau
- gwrth-dwyll a llygredd

Datganiad llywodraethu blynyddol

Adroddiad ariannol

Fframwaith sicrwydd

Archwiliad mewnol

Archwiliad allanol

- 10 Dros y flwyddyn ddiwethaf, a roddwyd ystyriaeth ddigonol i bob maes craidd?
- 11 Dros y flwyddyn ddiwethaf, a yw'r pwyllgor ond wedi ystyried eitemau agenda sy'n cyd-fynd â'i swyddogaethau craidd neu swyddogaethau ehangach dethol, fel y nodir yng nghanllawiau 2022?
- 12 Ydy'r pwyllgor wedi cyfarfod yn breifat gyda'r archwilwyr allanol a phennaeth archwilio mewnol yn ystod y flwyddyn ddiwethaf?
- 13 A yw'r pwyllgor wedi'i sefydlu yn unol â chanllawiau 2022 fel a ganlyn:
- Gwahanu oddi wrth y weithrediaeth
 - Maint nad yw'n anhylaw ac sy'n osgoi defnyddio eilyddion
 - Cynnwys aelodau lleyg/cyfetholedig yn unol â deddfwriaeth neu argymhelliad CIPFA

- 14 Ydy pob aelod o'r pwyllgor wedi cael ei benodi neu ei ddewis i sicrhau aelodaeth pwyllgor sy'n wybodus a medrus?
- 15 A oes gwerthusiad o wybodaeth, sgiliau ac anghenion hyfforddi'r cadeirydd ac aelodau'r pwyllgor wedi'u cynnal o fewn y ddwy flynedd ddiwethaf?
- 16 A oes trefniadau hyfforddi a chymorth rheolaidd wedi'u rhoi ar waith sy'n cwmpasu'r meysydd a nodir yng nghanllawiau 2022?
- 17 Ar draws aelodaeth y pwyllgor, a oes lefel foddhaol o wybodaeth, fel y nodir yng nghanllawiau 2022?
- 18 A oes digon o gefnogaeth ysgrifenyddiaeth a gweinyddol yn cael ei ddarparu i'r pwyllgor?
- 19 A oes gan y pwyllgor gysylltiadau gwaith da gyda phobl a sefydliadau allweddol, gan gynnwys archwilio allanol, archwilio mewnol a'r Prif Swyddog Cyllid?

Effeithiolrwydd y pwyllgor

- 20 A yw'r pwyllgor wedi cael adborth cadarnhaol ar ei berfformiad gan y rhai sy'n rhyngweithio â'r pwyllgor neu'n dibynnu ar ei waith?
- 21 A yw cyfarfodydd yn cael eu cadeirio'n dda, gan sicrhau bod eitemau agenda allweddol yn cael sylw gyda ffocws ar wella?
- 22 A yw cyfarfodydd yn effeithiol gyda lefel dda o drafod ac ymgysylltu gan yr holl aelodau?
- 23 Ydy'r pwyllgor wedi cynnal agwedd anwleidyddol tuag at drafodaethau drwyddi draw?
- 24 A yw'r pwyllgor yn ymgysylltu ag ystod eang o arweinwyr a rheolwyr, gan gynnwys trafod canfyddiadau archwilio, risgiau a chynlluniau gweithredu gyda'r swyddogion cyfrifol?
- 25 A yw'r pwyllgor yn gwneud argymhellion ar gyfer gwella trefniadau llywodraethu, risg a rheoli?
- 26 A oes gan argymhellion y pwyllgor archwilio dylanwad ar y rhai mewn rolau arweinyddiaeth?
- 27 Ydy'r pwyllgor wedi gwerthuso a yw'n ychwanegu gwerth at y sefydliad a sut mae'n ychwanegu gwerth?
- 28 A oes gan y pwyllgor gynllun gweithredu i wella unrhyw feysydd gwendid?
- 29 Ydy'r asesiad hwn wedi'i gynnal ar y cyd ag aelodau'r pwyllgor archwilio?